

BIULETYN KOWIEŃSKI

W I L B I

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) ZAMKOWA 3-3

Nr.

Wilno, dn. 12. listopada 1930 roku.

345.

Treść numeru:

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ .

Dział. Str

1. "Lietuvos Aidas" o przerwie w rokowaniach z Łotwą .
K r o n i k a .	I. 1.
2. Podpisanie litewsko-rumuńskiego układu handlowego .	I. "
3. Wznowienie litewsko-łotewskich rokowań handlowych .	I. "
4. Prasa łotewska o podziale Litwy .	I. "
5. Dokoła zbliżenia litewsko-łotewskiego .	I. "
6. Dokoła rokowań polsko - litewskich .	I. "

VII. K Ł A J P E D A .

7. "Lietuvos Aidas" o zmianie polityki kłajpedzkiej .	VII. 1.
8. Rady "Mem.Dampfboot" w prasie litewskiej .	" "
9. "Dzień Kowieński" o ofonzywie Niemiec na kraj Kłajpedzki .	" 2.
K r o n i k a .	
10. Wizyta męża zaufania Hitlera w Kłajpedzie .	" 3.
11. Naprężone stosunki w Kłajpedzie .	" 3.
12. Fatalny stan szkolnictwa w Kraju Kłajpedzkim.	" 3.

---ooOoo---

I.ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ .

"Lietuvos Aidas" - o przerwie w rokowania-
niach handlowych z Łotwą .

"Lietuvos Aidas" Nr.254. z dn"7.XI.1930 r. Art.p.t.
naprzód".

"Fowolilooecz Streszczenie .

Pesymistyczne głosy prasy z powodu nowej przerwy
w rokowaniach handlowych między Litwą i Łotwą , wskazują , iż gło-
sy te są przedwczesne . Nowa przerwa w rokowaniach wynika z powo-
du istnienia w Łotwie ustawy regulującej rynek zbożowy .

Wobec istnienia powyższej ustawy wszelkie ulgi
celne udzielone przez Łotwę dla Litwy w sprawie eksportu pszenicy
pozostałyby bez znaczenia . Powstała zatem konieczność określe-
nia kontyngentu żyta i pszenicy , który Litwa ma prawo wwieźć do
Łotwy , korzystając ze zniżonych ceł . Ponieważ w Łotwie nie usta-
lono dotychczas , w jaki sposób będzie skupowane zboże z zagranicy,
rokowania napotkały dosyć znaczną przeszkodę . Należy jednak sądzić,
iż Łotwa wykaże dosyć ~~xxxxxxxxxxxxxxxx~~ dobrej woli , aby tę trud-
ność pokonać .

W każdym bądź razie tekst układu jest już opraco-
wany i układ bez taryfowej części w każdej chwili może być podpisa-
ny . Dlatego , jeżeli może istnieć jakikolwiek pesymizm w spra-
wie perspektyw dalszych rokowań , to może on tylko dotyczyć części
narad , która się odnosi do taryfowej strony traktatu .

Podpisanie litewsko - rumuńskiego
układu handlowego . W tych dniach przedstawiciel
litewski w Niemczech Sidikauskas podpisze w Brelinie litewsko-ru-
muński układ handlowy . Według układu Rumunja ma wwozić do Litwy
naftę .

Wznowienie litewsko - łotewskich ro-
kowań handlowych . 12 b"m. w Kownie zostały wzno-
wione rokowanie delegacji Litwy i Łotwy w sprawie podpisania li-
tewsko-łotewskiego układu handlowego .

Prasa łotewska o podziale Litwy . "Elta"
podaje , iż "Latvis" komentuje głosy prasy niemieckiej w sprawie
uregulowania granic wschodnich kosztem Litwy dzieląc ją między
Polskę a Łotwę . "Latvis" wskazuje , iż podobne propozycje pis-
ma mogą być poczynione jedynie w celach prowokacyjnych i powinny
wywołać w Łotwie oburzenie . Projekt podziału Litwy pismo łotewskie
nazywa wzbujającą fantazją .

Dokoła zbliżenia litewsko - łotewskie-
go . Według wiadomości "Elty" na kolejnym posiedzeniu zarządu "Jed-
ności Litewsko - łotewskiej " w Rydze , między innymi wyrażono
chęć wprowadzenia w szkołach Srednich w Litwie języka łotewskiego
w łotewskich zaś litewskiego . Ponadto , jako przedmiot obowiązują-
cy w Litwie powinaby była być wprowadzona historia literatury
łotewskiej , w Łotwie litewskiej . Uznano również , że lekarzom,
nauczycielom i dziennikarzom litewskim powinny być udzielone przy-
wileje w zakładach leżniowych w uzdrowisku Kemer . Łotyszom zaś w
uzdrowisku w Birsztanach .

Dokoła rokowań polsko - litewskich
w sprawie tranzytu . Jak podaje "Siegodnia" do
Paryża wyjeżdża Dr.Zaunius na naradę z referentem Ligi Narodu w
sprawie tranzytu polsko litewskiego - Quinones de Leon . Na tej
samej naradzie zostanie ustalony termin i miejsce rokowań z Polską .

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or title.

Second block of faint, illegible text, appearing as several lines of a letter or document.

Third block of faint, illegible text, continuing the document's content.

Fourth block of faint, illegible text, showing more lines of the document.

Fifth block of faint, illegible text, further down the page.

Sixth block of faint, illegible text at the bottom of the page.

VII. K ł a j p e d a .

"Lietuvos Aidas" O zmianie polityki kłajpedzkiej .

"Lietuvos Aidas" Nr.255. z dnia 8.XI.1930 r! " W sprawie rewizji naszej polityki w kraju kłajpedzkim" . Streszczenie .

Coraz bardziej aktualną staje się sprawa rewizji stanowiska Litwy w stosunku do Kłajpedy . Przedwzysztkiem zmusza do tego stanowisko zajęte przez Niemców Kłajpedzkich względem Litwy . Dotychczas bowiem większość w sejmiku dbała o wykonanie tylko tych postanowień konwencji kłajpedzkiej , które są korzystne dla żywiołu niemieckiego , zupełnie zaś ignorowało uchwały zapewniające szereg praw Litwinom . Z drugiej strony do rewizji stanowisko Litwy w stosunku do Kraju Kłajpedzkiego pobudza poniekąd obecna polityka Niemiec .

Dotąd w Litwie panowało ~~zsta~~ mniemanie , iż branie pod uwagę stanowiska Litwy w sprawach kłajpedzkich może być dla Litwy korzystne oraz przyczyni się do wzocnienia dobrych stosunków z zachodnim sąsiadem .

Wychodząc z tego założenia , Rząd Litewski w wielu wypadkach uzgadniał swe postępowanie w Kraju Kłajpedzkim z życzeniami Niemiec , u których drogą oficjalną lub poufną był przez Niemcy informowany . Wobec takiego stanu rzeczy oba państwa bardziej dbały o możliwość porozumienia się niż o obronę swych spraw .

Skarga Niemiec w Lidze Narodów , iż Rząd Rzeczy zmienił dotychczasową linię polityczną , której przytrzymywały się oba państwa i obrał nowy kierunek , który można byłoby nazwać kierunkiem wprowadzenie w życie swych praw .

Zmiana polityki Niemiec w stosunku do Kłajpedy wywołała bardzo ciężkie wrażenie w Litwie , wszelako społeczeństwo nie mogło nie brać pod uwagę praw , które daje Niemcom 17 art. Konwencji Kłajpedzkiej . Wrażenie wywołane zmianą polityki niemieckiej w społeczeństwie litewskim szybko zostało zlokalizowane i nie miało wpływu na dobre stosunki między obu krajami . Należy mniemać , iż rozpoczęcie przez Litwę wykonywania praw zagwarantowanych rządowi litewskiemu w Konwencji Kłajpedzkiej nie wywoła niezadowolonia w Niemczech , a w każdym bądź razie nie wpłynie ujemnie na przyjazne stosunki między obu krajami .

R a d y " M e m e l e r D a m p f b o o t a " w p r a s i e l i t e w s k i e j .

"Memeler Dampfboot" w Nr.261 w artykule wstępnym zarzuca prasie litewskiej , iż zamieszcza podrzęgające wiadomości o wypadkach w Kraju Kłajpedzkim . Chodzi tu o wnioski jakie poczyniła prasa litewska w związku z wypadkami w kawiarni Zommera w Kłajpedzie , gdzie jak wiadomo przed niedawnym czasem przyszło do manifestacji na cześć Hittlera . Dziennik wyjaśnia , iż manifestację urządziło kilka pijanych osób i zauważa , iż również podobne wystąpienie potępia.

W Kłajpedzie nie może powstać partja o tendencjach narodowo-socjalistycznych , gdyż brak tu odpowiedniej przesłanki . Narodowo-socjalistyczna agitacja nie daje się uzgodnić z walką partyj kłajpedzkich o ustrój parlamentarno-demokratyczny , przewidziany przez Konwencję Kłajpedzką . O ile dzienniki litewskie podjęły walkę krzyżową przeciwko tendencjom narodowo socjalistycznym w Kraju Kłajpedzkim , wówczas wypada im zalecić , aby zajązwały przedwzysztkiem do swego ogródka . "Memeler Dampfboot" nie chce przypominać o takich "drobnostkach" jak zamazywanie szyldów żydowskich , lecz zwraca uwagę na projekt ustawy o samorządach , poz'awiający znaczną część ludności prawa głosowania "troska o nas & zauważa pismo kłajpedzkie - jest rozczułająca , ale walkę z naszymi narodowymi socjalistami potrafimy sami prowadzić " .

Faint text at the top left of the page.

Faint text below the first block.

Faint text in the middle left section.

Faint text in the middle left section.

Faint text in the middle left section.

Faint text in the middle left section.

Faint text in the middle left section.

Faint text in the middle left section.

Faint text in the middle left section.

Faint text in the middle left section.

Faint text in the middle left section.

Faint text in the middle left section.

Faint text in the middle left section.

Faint text in the middle left section.

Faint text in the middle left section.

Faint text at the bottom left of the page.

Large block of faint, illegible text in the upper right quadrant.

Large block of faint, illegible text in the middle right quadrant.

Large block of faint, illegible text in the lower middle right quadrant.

Large block of faint, illegible text in the bottom right quadrant.

Faint text at the bottom right of the page.

"Dzień Kowieński" o ofenzywie Niemiec na Kraj Kłajpedzki.

"Dzień Kowieński" Nr. 256 występuje z rewelacyjnym protokołem o ofenzywie rewizjonistycznej Niemiec na wschód, a szczególnie na Kraj Kłajpedzki. Szereg organizacji, jak "Verein für das Deutschtum im Auslande", "Deutscher Ausland Institut in Stuttgart", "Deutscher Schutzbund in Berlin", "Deutsche Akademie in München", "Gustav Adolf Verein" i inne w ogólnej liczbie 37 prowadzą gorączkową propagandę na rzecz rewizji granic wschodnich wydaje się 37 pism, urzędują się wiele odczytów, zalewa się uniwersytety niemieckie ulotkami oraz przesyła się szkołom dla rozpowszechnienia wśród uczniów. Utrzymuje się latające ustawy i urzędują odczyty przez radio. Przeważnie akcja ta skierowana przeciwko Polsce, dotyczy ona jednak i Litwy. Rząd Rzeszy popiera tę akcję i w roku ubiegłym wyasygnował około 2 1/2 miliona marek na wydawanie dzienników niemieckich w Polsce, Litwie i Czechosłowacji.

Główną akcją nad krzewieniem niemieckości w Kraju Kłajpedzkim prowadzi związek kłajpedzki z centralną siedzibą w Berlinie. Związek dąży do ponownego wcielenia Kraju Kłajpedzkiego do Rzeszy. Wydaje on pismo "Das Memelland" i popiera finansowo wiele gałęzi niemieckiej pracy kulturalnej w Kraju Kłajpedzkim, między innymi niemiecki teatr w Kłajpedzie. Podobnie popiera teatr niemiecki w Monachium, natomiast Związek Gustawa Adolfa popiera owiangielicko-luterańskie gminy wyznaniowe w Kraju Kłajpedzkim i w całej Litwie oraz udziela świadomości swej niemieckości studentom zapomóg na studia teologii.

Rząd Rzeszy założył specjalną urzędową centralę "Für Heimatdienst", która prowadzi szeroką propagandę za rewizją granic, organizując odczyty i wydając ulotki i broszurki. Wyjaśnienie jej co do Kraju Kłajpedzkiego podaje jeden z tego rocznych zeszytów "Heimatdienst" / der Heimatdienst Nr. 4 1930 r. /

"Kraj Kłajpedzki - zaznacza owe pismo - który za czasów panowania niemieckiego pod względem kulturalnym rozwijał się w tym samym stopniu co pozostałe Niemcy, obecnie widzi się go wystawionym na stałe napady ze strony narodu w najmniejszej mierze nie stojącego na równym z nim stopniu zaawansowanego rozwoju kulturalnego. Ten naród jednak niespodzianie posiadający wszystkie państwowe środki władzy stosuje je do walki, w której słusznym byłoby jedynie użycie oręża ducha dla uznania praw Kraju Kłajpedzkiego do niezależnego życia, jakich nie mogły mu nie przyznać nawet odpowiedzialni politycy dawnych mocarstw sprzymierzonych, udzielając autonomji w drodze specjalnej ustawy. Faktyczny stan rzeczy wykazał jednak, iż udzielenie tej autonomji nie mogło zapewnić Krajowi Kłajpedzkiemu prawa samostanowienia lecz przeciwnie autonomia ta stanowi obecnie obiekt stałych litewskich napadów. W dziedzinie ustawodawstwa Krajowi Kłajpedzkiemu nie udało się przeprowadzić ani jednej ustawy, jak dotąd Gubernator Kraju Kłajpedzkiego zakładał weto przeciwko każdej składanej przez Sejmik ustawie. Przy stosowaniu tego prawa "veto" aż nadto było widocznym, iż nie odegrywały tu rolę rzeczowe przyczyny. Po każdym wniosku następowała opozycja i rzecz znamienita bez uasadnienia. Sejmikowi w ten sposób nigdy nie dawaną możliwości rozproszenia powątpiewań Gubernatora. Maszynę ustawodawczą zhamowano pozabawiając w ten sposób sejmik najbardziej istotnego jego prawa - samostanowienia. Kulturalna niedola Kraju Kłajpedzkiego wymaga specjalnego rozważenia, dostatecznym jednak tu będzie się wskazać, iż litewskie usiłowania zmierzały ku daleko idącej litwinizacji szkół. Niemieckie siły pedagogiczne usuwano z seminarjów nauczycielskich, zastępując je niewykwalifikowanymi siłami narodowości litewskiej; sami nauczyciele podlegali w szkołach niestałej presji. Można uważać wszystkie te zarządzenia za niedopuszczalne w mniejszym lub większym stopniu możną czynić państwu litewskiemu i jego funkcjonariuszom mniej lub więcej ostre zarzuty, zasadniczym błędem polega jednak wyłącznie

Faint header text at the top of the page, possibly including a date or reference number.

Vertical column of faint text on the left side of the page, possibly a list or index.

Block of faint text in the lower-left quadrant, appearing to be a short paragraph or note.

Faint text on the right side of the page, possibly a signature or stamp.

Large area of extremely faint text at the bottom of the page, likely the main body of the document.

na konstrukcji . Tego błędu nie mogą usunąć ani narodowe ani mię dzy narodowe gwarancje prawne . Chybione polityczne świad- czenia prawno-państwowego ukształtowania się Kraju Kłajpedzkie- go będą się stawały coraz bardziej niemożliwe do zniesienia do- póki niezorganizowany stan nie będzie zastąpiony zorganizowanym dopóki wysoko rozwinięty pod względem narodowym i kulturalnym twór będzie się wiązał z losem tworu narodowo odmiennego i pod względem kulturalnym niezróżniczkowanego . "

Rewizjonistyczne zakusy Niemiec w stosunku do Kraju Kłajpedzkiego przemawiają zwłaszcza ze szpalt jednego z tegorocznych zeszytów "Das Memelen Dampfboot" w art.przezski Związku Kłajpedzkiego - Elżbiety Bröner - Hipfner .

" Zwłaszcza powinniśmy jednak dla naszego związku wysoce intygentne i wpływowe osoby w kraju i zagranicą , któ- re wypisał na swym szatandarze hasła reprezentacji praw szko- larskich , albowiem koniecznym jest wciąż odnowa podkreślenie , iż uciępienie Kraju Kłajpedzkiego jest największym bezprawem ha- niebnego traktatu Wersalskiego . Dzięki naszej niezłomnej agitacji oddawna uznają ten fakt również wysoce intygentne oso- by wrogich nam dawniej mocarstw . Nie powinniśmy jednak ustawać w pracy nad dalszym urabianiem opinii społecznej , albowiem je- dynie w ten sposób , niewielka zresztą możliwość pomocy ze strony Ligi Narodów , może się stać istotną , .

Wizyta męża zaufania Hitlera w Kłajpedzie . - W pierwszych dniach b.m. w Kłajpedzie bawił mąż zaufania Hitlera w Prusach Wschodnich - Walter Gehriche . Gehriche przyskaniając się imieniem agenta asekuracyjnego odbył cały szereg narad z przywódcami Landwirtschaftspartei - Konradem Gubba i Dres- larem .

Naprężone stosunki w Kłajpedzie . Prasa niemiecka podaje , że po ukaraniu " Memeler Dampfboot " sto- sunki w Kłajpedzie jeszcze bardziej się zaostrzyły . Członkowie Dyrektorjum - Schulz i Żygaud ustąpili gdyż nie mogą współpraco- wać z Reizgise . Niektórzy z Niemców chcą pokłócić Reizgisa z Gubernatorem Kraju .

Poseł niemiecki w Litwie * Morad , który udał się na sześciotygodniowy urlop nie powrócił jeszcze na swe stano- wisko , chociaż termin urlopu dawno już upłynął .

Fatalny stan szkolnictwa w Kraju Kłajpedz . 6-go b.m. w klubie litewskim w Kłajpedzie odbyło się nadzwyczajne zebranie członków towarzystwa nauczycieli Kraju Kłajpedzkiego . Dyrektor gimnazjum im.Witolda Wielkiego Dr.Trukanas mówiąc o celach towarzystwa zaznaczył , że sytuacja szkół w Kraju jest tego rodzaju , iż w sprawach szkol- nych zmuszona jest przejawiać działalność organizacja prywatna . Władze krajowe na sprawy szkół litewskich zwracają bardzo mało uwagi , a nawet stawiają przeszkody . Wszystkie szkoły zarówno niemieckie jak i litewskie powinny być utrzymywane przez rząd , wszakże szkoły litewskie są w takim położeniu , iż inicjatywy prywatnej nie mogą się utrzymać . Składając sprawozdanie o założeniu funduszu stypendjów i zapomóg i o celach tego funduszu Dr.Trukanas wskazał iż brak krajowi intygentów i że należy koniecznie pomyśleć o wychowaniu młodzieży . To też trzeba w różny sposób popierać młodzież akademicką . Studentom kłajpedz- kim należy udzielać stypendjów i zapomóg . Wszystko to towarzystwo wzięło pod uwagę i uchwaliło założyć powyższy fundusz przy towa- rzystwie szkolnym . Z dochodu za rok ubiegły wyznaczono już 10.000 lt. W roku bieżącym również istnieje zamiar przeznaczenia jesz- cze kilku tysięcy . Stypendja udzielane studentom będą wynosiły 200 lt. , zapomogi zaś 100 lt. miesięcznie .

Pozatem na zebraniu wysunięto projekt założenia jeszcze jednej początkowej szkoły litewskiej w Kłajpedzie i jednej przy seminarjum nauczycielskim .

B7

Faint, illegible text on the left side of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Additional faint, illegible text on the left side of the page, continuing from the previous block.

Faint, illegible text in the middle-right section of the page.

Faint, illegible text in the lower-middle section of the page.

Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly bleed-through from the reverse side.